

**NINA PAPI
A NEHEMIA
Na Vuresi Makaliana Na
Omea Ara Marea Tana Papi
Iani**

Tana idana nina papi **A Nehemia** e totusai kolua nina papi **A Esra** i laona kesa moa na papi. Ma na turupatu i laona nina papi **A Nehemia** na papabona goto na omea ara marea tana papi **2 Turupatu Dato**. Ma na papi iani e tavota tolu tana butona babâ:

- 1) Na taovia tsapakae ni Persia e moloa a Nehemia ke taovia butona momoru tana Juda, ma Nehemia e visutugua i Jerusalem, me soasaigira na Juda kara sanga na vaolusiana na baravatuna na vera ni Jerusalem.
- 2) A Esra e tsokovulagia nina Ketsa God i mataqira na toga, migira ara padasavi matena niqira sasi.
- 3) Na turupatuna nina aqo tagao a Nehemia kalina aia e taovia butona momoru tana Juda. Na turina loki tana papi iani e kalea nina vataragi kakai a Nehemia konina God ma nina nonginongi.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

A Nehemia e visutugua i Jerusalem *1:1-2:20*
Ara logotugua na baravatuna na verabau ni Jerusalem *3:1-7:73*

A Esra e tsokoa na Ketsa i mataqira na toga, migira ara vaolusia niqira vaitasogi kolua

God 8:1–10:39

Na turupatuna nina aqo a Nehemia 11:1–13:31

¹ Iani e vaga na turupatuna na omea sui e naua a Nehemia na dalena a Hakalia.

A Nehemia E Gini Boe Sosongo na Jerusalem

Tana vula na Kislev* i laona na rukapatunina ngalitupa e taovia tsapakae a Artaserkses i Persia, minau a Nehemia au totu moa i Susa, aia na verabau pukuga.

² Mi tana tagu moa ia, ma Hanani aia kesa na kulaqu segeni nogo inau, e talumai tana Juda kolua kesa na alaala na mane, minau au veisua-gira tana rongona na verabau ni Jerusalem, mi tana rongoqira goto gamami verakolu na Tsiu igira ara visu tania na totu tsinogo i Babilonia.

³ Migira ara tsarivaniau, “Igira ara visu i veraqira tania na totu tsinogo i Babilonia ara toturota sosongo, migira na tinoni tavosi ara totu tana vera polipoligira ara reipeagira sosongo. Ma na baravatuna na vera ni Jerusalem ara viri totu torouts tsuna moa i lao, mara tau goto vati aqosi vaolugira na matsapakapuna tu kalina ara tungigira.”

⁴ Mi kalina inau au rongomi vaganana ia, mau gini melu sosongo mau totupuka i lao mau ngangai. Mi laona visana na dani e ngoli sosongoliau na melu mau tau goto gania sa omea. Mau nonginongi vania God mau tsaria,

* **1:1 1:1** “na vula na Kislev” Aia na siunina vula tana niqira tsoko vula igira na Tsiu, me vaga moa tana November se na December tana nida tsoko vula igita.

⁵ “!Taovia God ni Baragata! Igoe o loki tsapakae, migami sui ami kukuni loki tanigo. Migoe o dona na manaliana sailagi nimu tabana na vaitasogi o naua kolugira igira ara galuvego mara naua na omea o ketsaliginigira.

⁶ Taovia, ko morosiau mo ko rongomia niqu nonginongi au nauvanigo na dani ma na bongi, tana rongogira na tinoni ni Israel igira nimu tinoni aqo. Inau au koevulagia laka igami na tinoni ni Israel ami sasi manana i matamu. Eo, igami sui na mumuaqu minau, ami sasi sui nogo.

⁷ Igami ami naugira moa na omea ara seko sosongo i matamu igoe, mami tau naugira na omea igoe o ketsaliginigami na nauana. Mami tau goto murigira na ketsa ma na vali o sauanigami nogo tana mangana a Moses nimu maneaqo.

⁸ Mi kalina ia, ko padatugua na omea o tsarivania a Moses kalina igoe o tsaria, ‘Ti vaga igamu na tinoni ni Israel kamu piloligi taniau, minau sauba kau sarangasigamu bamai i laogira na puku tavosi.

⁹ Me ti vaga kamu pilo visumaitugua i koniqu inau ma kamu naugira na omea inau au ketsaliginigamu nogo, minau sauba kau adivisugamu tugua i tana inau au vilinogoa ke lia na nauna na mani samasama vaniaqu, atsa moa ti amu totu saranga bamai tsau bâ tana vovosana na barangengo.’

¹⁰ “Taovia, igami nimu maneaqo igoe, ma nimu tinoni segeni. Igoe nogo o laumaurisigami tana susuligamu loki.

¹¹ Mi kalina ia, ko rongomia niqu nonginongi

inau, ma niqira nonginongi igira sui goto nimu maneaqo tavosi igira ara ngaoa kara tsonikaego. Mi dani eni ko sauvaniau na tangomana kalina kau vano i matana na taovia tsapakae, mo ko naua me ke galuveau.”

Mi tana tagu ia, inau nina mane adi uaeni na taovia tsapakae.

2

A Nehemia e Vano i Jerusalem

¹ Murina vati na vula, me kesa dani kalina a Artaserkses na taovia tsapakae e mutsagana, inau au adibavania gana uaeni. Maia e tau vati reiau moa sa dani kau melu vaga ia,

² te aia e veisuaau, “?Egua igoe ti o moro melumeluga vaga sagata ia? Igoe o tau goto lobogu, me tau utu ngatsu ko gini boe sosongo sa omea.”

Minau au gini novo loki sosongo

³ mau tsarivania, “!Ko mauri oka igoe na Taovia Tsapakae! ?Egua ti kau tau gini melu kalina au rongomia laka na verabau i tana ara qilugira na mumuaqu e totu toroutsu popono ma na lake e gani sekoligira na matsapakapuna?”

⁴ Ma na taovia tsapakae e veisuaau, “?Ma nagua o ngaoa kau nauvanigo?”

Minau au nonginongi tsaku vania na God ni Baragata,

⁵ mi muri mau tsarivania na taovia tsapakae, “Ti vaga igoe Taovia o galuveau manana mo ko tabea niqu nono, mo ko tamivaniau kau vano tana Juda, tana verabau i tana ara qilugira

na mumuaqu, rongona kau logovisitugua na verabau ia.”

⁶ Ma na taovia tsapakae, aia e totu kolua na tauna tana bela na mutsa, e tabea niqu nono. Me tsarivaniau, “E dou moa. ?Me ke oka koegua ko ba totu tana Juda? ?Me ke ngisa o padâ ko visumai?” Minau au tsarivania ke oka koegua kau ba totu, mi tana tagu gua au padâ kau visumai.

⁷ Mi tana au nongia ke maregira ke visana na leta kau sauvanigira na taovia tagao butona momoru tana Kô Euprates Tabana i Tasi,* me ke tsarivanigira kara tamivaniau kau liu bâ tana Juda.

⁸ Mau nongigotoa ke marea kesa na leta vania a Asap, aia e reitutugugira na goana na taovia tsapakae, me ke tsarivania ke sauvaniau na tiba gana igira na matsapakapuna na valeqira na mane matali valetabu, ma gana goto na baravatuna na verabau, ma na vale i tana inau kau ba totu i laona. Ma na taovia tsapakae e sauvaniau na omea sui vaga au nongia i konina, rongona God nogo e totu koluau.

⁹ Ma na taovia tsapakae e mologira visana gaqira tagao na mane vaumate kolua kesa na alaala popono na mane sage tana ose kara dulikoluau, minau au tû mau vano tana Kô Euprates Tabana i Tasi. Mi tana au ba sau nina

* **2:7 2:7** “na butona momoru tana Kô Euprates Tabana i Tasi” Kalina na taovia tsapakae ni Persia e tagaovia na Juda, ma na Juda aia e kesa na turina moa na butona momoru loki tabana i tasi na Kô Euprates ara tamanina igira na Persia.

leta na taovia tsapakae vanigira na taovia tagao butona momoru.

¹⁰ Mi kaira a Sanbalat ni Bet Horon, ma Tobia kesa na tinoni lokiloki tana butona momoru ni Amon, ara ka rongomia laka e mai nogo kesa rongona ke sangagira na tinoni ni Israel, mi kaira ara ka tau saikesa rongomingaoa.

¹¹ Minau au ba tsau i Jerusalem, mi laona e tolu na dani popono

¹² au tau goto tsarivania ke kesa na omea God e molonogoa i laona tobaqu kau nauvania na Jerusalem. Mi muri, me kesa tana levugata au tû mau soagira visana gaqu aqokolu kara dulikoluau mami vano. Me ngiti omea tuavati ami adia aia moa na asi inau au sagekae i kelana.

¹³ Me bongibongi moa kalina inau au mololea na verabau mau liu tsapatugu bâ tana Matsapakapu Na Poiatsa tabana i tasi, mau tada bâ mau saviliusia na Vuravura Na Vualoki mau ba tsau tana Matsapakapu Na Tsoni Kutso. Mi kalina au liu bâ, mau matania tana nauna ara viri tapa na baravatuna na verabau migira na matsapakapu e gani sekoligira na lake.

¹⁴ Mi muri mi tabana i longa na verabau, au tave bâ tana Matsapakapu Na Vuravura ma nina Maomao Na Taovia Tsapakae. Ma na asi au sagekae i kelana e tau tsodoa sa mangamanga i laogira na tapana na baravatu tangomana ke liu bâ,

¹⁵ me vaga ia mau tsuna bâ tana poiatsa ni Kidron mau vileke babâ na baravatu. Mi muri mau liuvisutugua tana nauna i tana au liumai nogo, mau sagetugua i laona na verabau tana Matsapakapu Na Poiatsa.

16 Me tagara goto sa vidaqira na tinoni lokiloki ni tana ke donaginia iava au vano se nagua au naua. Mau tau moa vati tsaria sa omea vania sa vidaqira gaqu verakolu na Tsiu, sa manetabu, se sa ida, se sa tinoni lokiloki, se ke kesa aia sauba ke sanga tana aqo ia.

17 Mi kalina ia, minau au tû mau tsarivani-gira, “Kamu reia nida rota igita rongona e totu toroutsa popono na Jerusalem, mara puka tsuna nogo na matsapakapuna. Ida gita ma ka arago visutugua na baravatuna na verabau ma ka suilavaginia gada vangamâ.”

18 Mau tsarigotoa vanigira e koegua kalina God e totu koluau me sangaau, ma na omea sui na taovia tsapakae e tsarivaniau.

Migira sui ara tsaria, “!Ida gita ma ka tuturiga na logovisuana tugua!” Mi tana igira ara vangaraua na tuturiga na aqo.

19 Mi kalina tugira a Sanbalat, ma Tobia, me kesa na tinoni ni Arab, a Gesem na soana, ara tu rongomia na omea ami vangaraua na nauana, mi tugira ara tu kiataginigami mara tu tsaria, “?Nagua vaga ia amu naua igamu? ?Laka amu padâ tana nauvaganana ia ma kamu gini susuliga na tulusiana na taovia tsapakae?”

20 Minau au gokovisu mau tsaria, “Aia na God ni Baragata sauba ke sangagami, migami nina maneaqo sauba kami tuturiga nomoa na aragovisutuguana na baravatu iani. Na verabau ni Jerusalem e tau nimui tamani igamu, migira na mumuamui ara tau goto totu tana vera iani i sau. Me vaga ia mamu tau tamani rongona na gini goko sa aqo ieni.”

3

Ara Aragovisutugua na Baravatuna Na Vera ni Jerusalem

¹ Iani nogo e vaga kalina ara aragovisutugua na baravatuna na verabau. A Eliasib na Manetabu Loki kolua nina alaala na manetabu ara aragovisutugua na baravatu ligisana na Matsapakapu Na Sipi, mara balovania na Taovia, mi muri mara aqosi vaolusigira tugua na matsapakapu mara turuvaginikaegira tana sasaqira. Mi muri mara vaolusigotoa na baravatu tsau tana Kusu Na Sangatu Mane Togatoga ma nina Kusu a Hananel. Me sui ia, mara balogotoa na turina na baravatu iani vania God.

² Migira na mane ni Jeriko ara aragovisutugua kesa butona ligisaqira na manetabu.

Ma Sakur na dalena a Imri kolua nina alaala ara aragovisutugua kesa goto butona.

³ Ma na duli konina a Hasenaa ara aragovisutugua na Matsapakapu Na Tsetse. Mara molovisugira tana sasaqira igira na gogo ma na matsapakapu, mara molobagira na tapala gana na ravekakaiginiana na matsapakapu.

⁴ A Meremot, aia na dalena a Uria ma na kukuana a Hakos, kolua nina alaala ara aragovisutugua kesa goto butona tuturiga tana Matsapakapu na Tsetse.

Mi ligisana aia, a Mesulam, na dalena a Berekia ma na kukuana a Mesesabel, e aragovisutugua kesa goto butona.

Mi ligisana goto ia, ma Sadok na dalena a Baana e aragovisugotoa kesa butona.

⁵ Migira na mane ni Tekoa ara aragovisutugua kesa goto butona i ligisana ia, migira moa na mane loki tangirongo tana vera ia ara sove saikesa na nauana na aqo ara molovanigira igira ara tagaovia na aqo ia.

⁶ Mi kaira a Joiada na dalena a Pasea ma Mesulam na dalena a Besodeia kolua ka niqira alaala ara ka aragovisutugua na Matsapakapu Jesana. Mara molovisugira tana sasaqira igira na gogo ma na matsapakapu, mara molobagira na tapala gana na ravekakaiginiana na matsapakapu.

⁷ Me tû tana maia Melatia ni Gibeon, ma Jadon ni Meronot, migira na mane ni Gibeon mi Mispá, igira ara totu i vavana na taovia tagao butona momoru tana Kô Euprates Tabana i Tasi, igira ara aragovisutugua kesa goto butona.

⁸ Mi ligisaqira igira, maia Usiel na dalena a Haraia, aia e dona sosongo na gini aqosi omea levo na qolumila, kolua nina alaala ara aragovisutugua kesa goto butona.

Ma Hanania, aia e dona na aqosiana na kô sisigini dou, kolua nina alaala ara aragovisutugua kesa goto butona, tsau bâ tana Baravatu Damadama.

⁹ Ma Repaia na dalena a Hur, aia e tagaovia kesa turina na vera ni Jerusalem, e aragovisutugua kesa butona kolua nina alaala.

¹⁰ Ma Jedaia na dalena a Harumap, kolua nina alaala, e aragovisutugua kesa butona ligisana na valena segeni nogo ia.

Ma Hatus na dalena a Hasabneia, kolua nina alaala, ara aragovisutugua kesa na butona ligisana a Jedaia.

¹¹ Mi ligisana a Hatus, mi kaira a Malkia na dalena a Harim ma Hasub na dalena a Pahat Moab ara ka aragovisugotoa kesa butona kolugotoa na Kusudato Na Umu.

¹² Ma Salum na dalena a Haloheš, aia e tagaovia na rukanina turina na vera ni Jerusalem, e aragovisugotoa kesa na butona. Migira na dalena daki ara sangâ goto tana aqo ia.

¹³ Ma Hanun migira na tinoni tana verabau ni Sanoa ara aragovisutugua na Matsapakapu na Poiatsa. Ara molovisugira na matsapakapu tana sasaqira, mara molobagira na tapala gana na ravekakaiginaqira, mara aragovisua na baravatu e ruka sangatu rukapatu sangava na aona, tsau bâ tana Matsapakapu na Tsoni Kutso.

¹⁴ Ma Malkia na dalena a Rekab, aia e tagaovia na butona vera ni Bet Hakerem, e aragovisutugua na Matsapakapu Na Tsoni Kutso. Me molovisutugua na matsapakapu tana sasana, me molobagira na tapala gana na ravekakaiginiana na matsapakapu ia.

¹⁵ Ma Salum na dalena a Kolhose, aia e tagaovia na butona vera ni Mispa, e vaolusitugua na Matsapakapu na Vuravura. Me aqosia na kovokovo i kelana, me molobagira na tapala gana na ravekakaiginiana. Me tû tana Maomao ni Sela maia e aragovisutugua na baravatu ligisana nina uta na taovia tsapakae, tsau bâ tana sautu tsuna talumai tana Verana a David.

¹⁶ Me tû tana Verana a David, ma Nehemia na dalena a Asbuk, aia e tagaovia na turina na butona vera ni Betsur, e aragovisutugua

kesa goto butona tsau bâ tana Vatulumana a David, ma na maomao, ma na valeqira na mane vaumate.

Igira na Levite Ara Aqo Tana Baravatu

¹⁷ Girani nogo na soaqira na Levite ara aragovisutugua na butona babâ na baravatu:

a Rehum na dalena a Bani e aragovisua kesa butona kolua nina alaala na Levite ligisana tana e aqo a Nehemia;

mi ligisana aia, a Hasabia aia e tagaovia kesa turina na butona vera ni Keila, e aragovisutugua kesa butona kolugira na Levite tana nina butona vera;

¹⁸ mi ligisana aia, ma Bavai na dalena a Henadad, aia e tagaovia na rukanina turina na butona vera ni Keila, e aragovisutugua kesa butona kolua nina alaala na Levite;

¹⁹ ma Eser na dalena a Jesua, aia e tagao i Mispa, kolua nina alaala, e aragovisutugua kesa butona ligisana na nauna i tana e aqo a Bavai, i matana na vale tana ara mololakagira na vangana na vailabu, me ba tsau tana kalekuna na baravatu;

²⁰ me tû tana kalekuna na baravatu maia Baruk na dalena a Sabai e aragovisutugua kesa goto butona, tsau bâ tana matsapana na valena a Eliasib na Mane Tabu Loki;

²¹ ma Meremot na dalena a Uria ma na kukuana a Hakos e aragovisutugua tû gana ngongo i matsapana na valena a Eliasib me tsau bâ tana e vota na valena.

Igira na Manetabu Ara Aqo Tana Baravatu

²² Igirani nogo na manetabu ara aragovisu-tugua na butona babâ na baravatu.

Igira na manetabu ara totu polia na Jerusalem ara aragovisutugua na baravatu i ligisana tana e aqo a Meremot;

²³ mi kaira a Benjamin ma Hasub ara ka arago-visua na butona i matana ka valeqira segeni;

ma Asaria, dalena a Maaseia ma na kukuana a Anania, e aragovisutugua na butona e totu i matana na valena segeni;

²⁴ ma Binui na dalena a Henadad e aragovisu-tugua na butona tû tana valena a Asaria me tsau bâ tana tsukena na baravatu;

²⁵⁻²⁶ ma Palal na dalena a Usai e aragovisu-tugua na butona e tuturiga tana tsukena na baravatu gana ngongo na kusudato tana rukanina vatabela na valena na taovia tsapakae mi ligisana niqira pakoka na mane matali;

me tû i tana, ma Pedaia na dalena a Paros e aragovisutugua kesa goto na butona tsau bâ tana isuisuna tabana i longa ligisana na Matsapakapu Na Kô ma na kusudato agana na mataliana na Vale Tabu. Ma na butona iani e totu i Opel, i tana ara totu na valeqira igira na maneaqo tana Vale Tabu.

Igira Goto Visana Ara Aqo Tana Baravatu

²⁷ Migira na mane ni Tekoa ara aragovisutugua na rukanina gaqira butona, tû gana ngongo na kusudato loki agana na mataliana na Vale Tabu, me tsau bâ tana baravatu ligisana i Opel.

²⁸ Me tû i tana me kesa na alaala na manetabu ara aragovisua kesa goto butona, me liu bâ tabana i vava tû tana Matsapakapu na Ose,

pipi kesa vidaqira e aragovisutugua i matana na valena segeni.

²⁹ Ma Sadok na dalena a Imer e aragovisua na butona i matana na valena segeni.

Ma Semaia na dalena a Sekania, aia e re-itutugua na Matsapakapu Tabana i Longa, e aragovisutugua na butona ligisana na valena a Sadok.

³⁰ Mi kaira a Hanania na dalena a Selemia, ma Hanun, na ononina dalena a Salap, kaira ara ka aragovisutugua kesa butona ligisana tana e aqo a Semaia. Iani na rukanina butona ara ka aragovisua.

Ma Mesulam na dalena a Berekia e aragovisutugua na butona e totu i matana na valena segeni.

³¹ Ma Malkia, aia e dona sosongo na gini aqosi omea levo na qolumila, e aragovisutugua na butona tû tana matana na valena a Mesulam, tsau bâ tana vale i tana ara aqo igira na maneaqo tana Vale Tabu migira na mane tsabiri, gana ngongo na Matsapakapu na Mane Reitutugu, ligisana na voki tabana i gotu tana tsukena na baravatu i longa-vava.

³² Migira ara aqo tana gini aqosi omea levo na qolumila, migira goto na mane tsabiri ara aragovisua na susuina butona, tû tana voki tana tsukena na baravatu me tsau bâ tana Matsapakapu na Sipi.

4

A Nehemia e Tulusigira Igira Ara Utusia Nina Aqo

¹ Mi kalina a Sanbalat e rongomia laka igami na Tsiu ami tuturiga na aragovisutugua na baravatu, maia e kore loki sosongo me tuturiga na gilugamami.

² Mi mataqira gana duli migira na alaala na mane vaumate ni Samaria aia Sanbalat e tsaria, “?Nagua vaga ara naua igira na Tsiu labelabeaga gira? ?Laka ara padâ kara aragovisutugua na verabau ia? ?Egua ara pada ngatsua laka tana sauana na savori-kodoputsa kara tangomana na suilavaginiana kesa moa na dani na aqo ia? ?Laka tangomana kara adia na vatu tana tsupu na kutso e ganinogoa na lake ma kara vaolusiginia na bara ia?”

³ Ma Tobia e totu tana i ligisana a Sanbalat me tsaria, “?Na baravatu koegua vaga kara aqosia igira? !Maia e atsa moa na pai atsi me tangomana moa ke vuitsunâ i lao!”

⁴ Minau au nonginongi mau tsaria, “!Niqu God, ko rongomigira bâ na tinoni girani ara tsiri sekoligami sosongo! Ko moloa ke gadovisu tana lovaqira segeni niqira giluloko. Mo ko tamivanigira na tinoni tavosi kara lausuvia niqira omea tatamani, ma kara aditsekagira bâ kesa tana veratavosi.

⁵ Ko laka saikesa na padaleana na omea seko ara nauvanigami, mo ko laka goto na padalevanigira niqira sasi, rongona ara goko peagami sosongo igami ami rota na aqo tana baravatu.”

⁶ Bâ, mami aqo babâ moa na aragovisuana na baravatu, me tau oka mami pakadatoa tsau ba nogo tana levugana na bara, rongona na tinoni ara madodo sosongo tana aqo.

⁷ Ma Sanbalat, ma Tobia, migira na tinoni ni Arabia, mi Amon, mi Asdod, ara rongomia laka e vano dou sosongo na aqona na aragovisuana na baravatuna na Jerusalem, me laka na ovaova tana baravatu ara pono sui nogo, te igira ara gini kore loki sosongo.

⁸ Bâ, migira sui ara tû mara vorosai gokona kara ba bokia na Jerusalem me ke gini ponopala na tobamami.

⁹ Migami ami tû mami nonginongi vania ni-mami God mami mologira na mane kara matal-igami tanigira gamami gala na bongi ma na dani.

¹⁰ Migira na tinoni ni Juda ara lingena kesa na linge mara tsaria:

“Igami ami kolae sosongo na kalagai mamava; Ara danga sosongo na tapana vatu na adiligiana. ?Ke koegua ti kami aqo tana baravatu i dani eni?”

¹¹ Igira gamami gala ara padâ laka e utu kami reigira se kami donaginia na omea ara vanga-raua na nauana poi tsau kara mai novotigami, ma kara matesigami, ma kara utusiginia nimami aqo.

¹² Migira visana na Tsiu ara totu i laoqira gamami gala ara tau kuti na mai ma na parovativiamami tana rongona na omea ara vorogokona igira gamami gala.

¹³ Mi tana, minau au tû mau sauvanigira na tinoni na isi, ma na bao, ma na parige, mau molo babâ pipi tinoni kara tû tana sasaqira muria niqira vungu segeni i murina na baravatu pipi tana nauna e tau vati sui na aqona.

¹⁴ Minau au reigira na tinoni ara gini boe sosongo, mau tsarivanigira me vanigira goto

gaqira ida ma niqira tinoni lokiloki, “Kamu laka na mataguniaqira gada gala. Kamu pada tugutugua laka nida Taovia aia e loki tsapakae me mataguga sosongo, migamu kamu malagai na vailabu mateqira gamui verakolu, ma na dalemui, ma na taumui, ma na valemui.”

¹⁵ Migira gamami gala ara rongomia laka ami tsodovulaginogoa na omea ara vorogokona, mara reivulagigotoa laka God e utusigira na nauana na omea ara vorogokona nogo. Mi muri migami sui ami visutugua tana aqo na aragovisu tuguana na baravatu.

¹⁶ Me tuturiga tana tagu ia me bâ, migira na turina moa niqû mane ara aqoqo, ma na turina ara sagelia gaqira sagore, mara tangolia niqira bao, ma na tako, ma na parige, mara tutû vangerau. Migira gamami ida ara sangadou sosongoligira na tinoni

¹⁷ ara aqo tana aragovisuana na baravatu. Me atsa moa igira ara kalagaia na vangana na aqo ara gini aqo kesa moa na limaqira, mara tangolinia gaqira sagore kesa tabana na limaqira.

¹⁸ Migira sui goto ara pakâ na baravatu ara soria niqira isi tana bunguqira. Maia na mane nina aqo na uvi tavuli kalina ti vaga kara mai gamami gala, aia e tutû i ligisaqu inau.

¹⁹ Mau tsarigotoa vanigira na toga ma niqira tinoni lokiloki ma gaqira ida, “E tavota ao sosongo na aqo migita a totu vaiaomangagi tana baravatu.

²⁰ Me ti vaga kamu rongomia ke tangi na tavuli, ma nimui aqo igamu kamu mai totu poliau inau.

Aia nida God sauba nogo ke isutuguda.”

²¹ Bâ, me pipi dani tuturiga tana matsaraka rovorovo poi tsau kalina kara maka na veitugu tana bongi, kesa turina vidamami ara aqoqo tana baravatu, me kesa turina ara tutû kolua niqira bao.

²² Mi tana tagu ia, minau au tsarivanigira na tinoni ara tagaovia na aqo laka niqira aqo igira migira goto niqira sasanga kara totuvisu moa i Jerusalem tana bongi, rongona kara gini reitutugua na verabau tana bongi ma kara aqo tana dani.

²³ Atsa moa tana bongi minau au tau goto tsoraligia na poloqu, migira goto gaqu totu kolu, ma niqu mane aqo, ma niqu mane matali. Mami tau goto mololegira gamami sagore.

5

A Nehemia e Sangagira Igira Ara Tau Tamani Sa Omea

¹ Kesa tana tagu i muri mara danga vidaqira na tinoni, na mane ma na daki, ara tuturiga na gikigoko vanigira gaqira verakolu na Tsiu.

² Visana ara tsaria, “Igami ara danga sosongo na dalemami, mami kilia na mutsa kami gini mauri.”

³ Me visana segeni ara tsaria, “Migami ami kaoni qolo i koniqira visana gamami verakolu gana kami voliginia gamami mutsa ti kami gini tau mate na vitoa. Migira ara tsarivanigami laka ti igami kami tau tuguvisua nimami kaoni, migira sauba kara aditamaniqira nimami uta na

mutsa ma nimami uta na uaeni tuguna nimami kaoni.”

⁴ Me visana segeni goto ara tsaria, “Igami ami kaoni qolo gana kami voli takesi vania na taovia tsapakae matena nimami uta na mutsa ma nimami uta na uaeni.

⁵ Migami ami kesa moa atsa na kokora kolugira gamami verakolu. ?Laka na dalemami igami ara tau atsa kolugira na daleqira igira? Migami e kilia kami tsonitsekagira na dalemami. Mami tsabirigira nogo mala tseka visana na dalemami daki. Me utu nogo kami naua sa omea rongona igira ara adiligi tanigami nogo pipi nimami uta na mutsa ma nimami uta na uaeni.”

⁶ Mi kalina au rongomia na goko vaga ia mau gini kore loki sosongo,

⁷ mau vilekesegenia i tobaqu nagua kau naua. Te au tû mau tai mataqira na ida ma na tinoni lokiloki mau tsaria, “!Igamu amu bingi sekoligira na kulamui!”

Mau soamaigira sui na vilekeana na omea iani,

⁸ mau tsaria, “Eo, igita a aqo loki sosongo nogo na volivisuaqira gada verakolu, igira ara tsabirivanogira nogo tana vera tavosi. !Mi kalina ia, migamu segeni nogo amu turugira na kulamui segeni kara tsabiri segeniqira vanigamu!” Mi tana migira na ida ara mui lê mara tau goto dona nagua kara tsaria.

⁹ Mi muri mau tsarigotoa, “!E sasi nomoa na omea amu naua igamu! Nimui aqo kamu matagunia God ma kamu naua na omea e goto. Me ti kamu nauvaganana ia, me sauba kamu utusigira gada gala na gilugada.

¹⁰ Minau migira gaqu totukolu ma niqu maneaqo, igami ami taminogoa vanigira na tinoni kara kaoni qolo ma na mutsa i konimami. Mi kalina ia, me dou ti igita ka laka goto na nongituguna niqira kaoni.

¹¹ Kamu matesigira sui lakalaka niqira kaoni atsa moa ti na qolo, se na mutsa, se na uaeni, se na oela na olive. Ma kamu tusuvisu vanigira niqira uta na mutsa, ma niqira uta na uaeni, ma niqira gai na olive, ma na valeqira.”

¹² Migira na ida ara tsaria, “Eo, e dou nomoa kami nauvaganana igoe o tsaria. Sauba kami sauvisugira niqira omea tatamani, me utu goto kami nongivisia na tuguna na omea ara kaoni i konimami.”

Minau au tû mau soamaigira na manetabu, mi tana au ketsaligira na ida kara vatsa i mataqira na manetabu laka kara manalia niqira veke ara vasini moa naua.

¹³ Mau tû mau tsoraligia na polo au sageli taligua i binguqu* mau tiduvâ. Mau tsaria, “God sauba ke tiduvâ vaganana iani aseï vidamui ti vaga ke tau manalia nina veke. Sauba aia ke adiligi tanigamu na valemui ma na omea sui amu tamanina, ma kamu tau goto tamanina sa omea.”

Migira sui ara totu i tana ara tsaria, “!Amen! !E dou, moloa ke laba vaga nogo ia!” Mara

* **5:13 5:13** “na polo au sageli taligua i binguqu” I sau e tagara lapana tana poloqira tinoni, mara dona na molosageaqira na omea tetelo i laona na polo ara sageli taligua i binguqira. Mi kalina ara tiduvâ aia nogo na papadana laka ara nanga sui nogo na omea ara totu i laona.

tsonikaea na Taovia. Migira na ida ara manali mananâ niqira veke.

Nina Vangalaka a Nehemia

¹⁴ I laona e sangavulu ruka na ngalitupa, tana tagu popono inau au taovia tagao tana Juda, e tû tana rukapatunina ngalitupa e taovia tsapakae a Artaserkses me tsau tana tolu sangavulu rukanina ngalitupa nina aqo tagao, atsa moa inau migira na kamaqu, ami tau goto adia sa qolo na matena niqu aqo tagao gana na voliginiana gamami mutsa.

¹⁵ Migira sui na taovia tagao butona momoru ara aqo ida vaniau inau ara bingi sekoligira sosongo na tinoni, mara adia i koniqira vati sangavulu na tavina siliva kesa dani gana na mutsa ma na uaeni. Ma niqira maneago ara bingi sekoligira goto na tinoni. Minau au tau nauvaganana ia, rongona au kukuni tania God.

¹⁶ Au moloa na susuligaqu popono tana aqo na aragovisuana na baravatu, mau tau goto aditamaniqu sa turina kao goto. Migira sui goto niqu maneago ara sangaau tana aragovisuana na baravatu ia.

¹⁷ Me pipi kalina moa ara kesa sangatu tsege sangavulu na tinoni Tsiu kolugira gaqira ida ara sanga mutsa tana niqu bela na mutsa, mau tau goto tsokogira igira ara laba i koniqu talumai pipi tana vera polipoli.

¹⁸ Me pipi dani au vangaraua kesa na buluka mane, me ono na sipi dou bâ, me danga goto na kokoroko, gana na palaaqira. Mi murina pipi sangavulu na dani, mau sauvanigira goto

na uaeni dou. Minau au donaginia moa na mamavana niqira kalagai na tinoni, me vaga ia mau tau goto nongia i koniqira na qolo vaga na taovia tsapakae e tsarivanigira kara tusuvaniau na matena niq aqotagao.

¹⁹ Niq God, au nongigo ko padatugutugua na aqo sui iani inau au nauvanigira na tinoni girani, mo ko saupeluna vaniau.

6

Ara Vorogokona na Matesiana a Nehemia

¹ Mi tugira a Sanbalat, ma Tobia, ma Gesem, migira visana goto gamami gala, ara rongomia laka ami aragovisu suinogoa na baravatu, me laka e tau goto kauvisu sa ovaova i konina, atsa moa ti ami tau vati molovisugira moa na bani tana mani sagemai tana matsapakapu gira.

² Bâ, mara ka tû kaira a Sanbalat ma Gesem mara ka mologoko mai vaniau laka kau ba vaitsodogi kolukaira kesa tana vera tana Poiatsa ni Ono. Mau dona moa laka ara ka peroau, mara ka ngaoa moa na labuaqu.

³ Minau au mologokovisu vanikaira mau tsaria, "Inau au naua kesa na aqo loki sosongo me gini utugana vaniau kau ba laba i tana. Me utu goto kau mololea ke takuti lê na aqo au naua, rongona moa kau ba tsodokagamu i tana."

⁴ Me vati kalina ara ka saumaivaniau kesa moa atsa na goko, me pipi kalina inau au saubavanikaira kesa goto moa atsa na gokovisu.

⁵ Mi muri ma Sanbalat e molomaia kesa nina maneago kolua na tsegenina leta, me tau moa

bulua na leta ia, papadana laka ti aseï moa ke reia me ke tsokoa.

⁶ Miani e vaga na goko e totu i laona na leta ia: “A Gesem e tsarivaniau laka na goko e liubamai i laoqira na tinoni ara totu polipoligita laka igoe migira na Tsiu amu padâ kamu livusuguradi, maia nogo na rongona ti amu aragovisuginia na baravatu. Me tsarigotoa laka o pada ko molokae segenimu mo ko lia na taovia tsapakae,

⁷ me laka o vangaraunogoa kara visana na propete kara katea laka igoe o taovia tsapakae tana Juda. Me sauba kara visana kara ba tatamangana vania na taovia tsapakae, aia na rongona au pada ke dou ti kaita kaka goko sai talu tana rongona na omea iani.”

⁸ Minau au molovisu goko vania mau tsaria, “E tau goto mana sa omea igoe o tsaria. Igoe nogo o tavongani botsangia na omea sui girani.”

⁹ Ara nauvaganana ia rongona ara ngaoa kara molomatagu vanigami ma kami gini mololea na aqo. Minau au nonginongi mau tsaria, “!Au nongigo Taovia God ko susuligasiau kalina ia!”

¹⁰ Mi tana tagu ia, au vano na tsigoviana a Semaia, aia na dalena a Delaia ma na kukuana a Mehetabel. A Semaia e tototu moa i laona na valena. Maia e tsarivaniau, “E dou kaita kaka ba totu poi tana Nauna Tabu i laona na Vale Tabu ma kaka ravekakaia na bani, rongona ara maimai nogo na labuamu igoe. I laona moa sa bongi girani igira sauba kara mai labugo.”

¹¹ Minau au gokovisu mau tsaria, “Tau na vatana tinoni kau dona na tsogopoi inau. ?Laka o padâ igoe kau tovoa na maurisi segeniqu tana

ba taopoi i laona na Vale Tabu? E utu saikesa kau naua.”

¹² Mi kalina au padatugua nina goko a Semaia, mau padagadovia laka God e tau goko vania a Semaia, mi kaira moa a Tobia ma Sanbalat ara ka volidodoa ke sau na parovata iani vaniau.

¹³ Ara ka volia rongona ke gini molomatagu vaniau, ma kau gini sasi na ba sage tana Nauna Tabu rongona kara ka sekoliginia na soaqu ma kara ka paluvangamaqu.

¹⁴ Minau au tû mau nonginongi, “Niqu God, ko padatugua na omea ara ka naua kaira a Tobia ma Sanbalat mo ko kedekaira, maia goto na daki ia ko Nodia migira sui goto na propete tavosi ara tovoa laka kara molomatagu vaniau.”

E Sui na Aqo na Aragovisuana Na Baravatu

¹⁵ Ami suilavagini poponoa na aqo tana baravatu ia i murina tsege sangavulu ruka na dani, tana rukapatu tsegenina dani i laona na vula ara soaginia Elul.

¹⁶ Mi kalina igira gamami gala tana vera polipoli ara rongomia na omea iani, me puka lê rebona pipi na omea sui ara tsaria, rongona ara reigadovia laka God nogo e sangagami te ami gini suilavaginia na aqo ia.

¹⁷ Mi tana tagu popono ia, migira na ida tana Juda igira ara totu i Jerusalem, ara tau kuti na mareleta bâ vania a Tobia.

¹⁸ Mara danga nogo na tinoni tana Juda ara totu tabana kolua aia, rongona a Tobia e taugâ na dalena daki a Sekania na dalena a Ara. Ma Jehohanan na dalena e tauga gotoa na dalena daki a Mesulam na dalena a Berekia.

¹⁹ Migira na tinoni ara mai goko malemale i mataqu tana rongona na omea dou sui aia Tobia e naugira, mi muri mara ba tatamanga vania aia na omea sui au tsaria inau. Maia Tobia e tau kuti na sau leta vaniau moa agana ke tovoa na molomatagu vaniaqu.

7

¹ Mi kalina ia ami suilavagininogoa na arago-visutuguana na baravatu, mami turuvaginigira nogo na matsapakapu tana sasaqira, mami vota aqo nogo vanigira sui na mane matali valetabu, migira kara lingena na linge tabu, migira goto na Levite sui tavosi.

² Mi tana mau tû, mau molokaira ruka na mane kara ka tagaovia na verabau ni Jerusalem: kaira nogo a Hanani na kulaqu segeni nogo inau, ma Hanania, aia gaqira taovia tagao na mane vaumate ara totu i Jerusalem. A Hanania aia kesa na tinoni nonoru sosongo, me kukuni tania God, me tagara goto ke kesa ke atsalina aia.

³ Mau tsarivanikaira, “Kamu ka laka tamia kara sangavigira na matsapakapu i Jerusalem poi tsau ke papara nogo na aso, migira na mane matali niqira aqo kara vongogira ma kara rave kakaisigira idavia kara sui aqo tana su na aso. Ma kamu ka viligira ke visana na mane matali i laogira na tinoni ara totu i Jerusalem, pipi kesa ke matalia nina butona segeni polia na valena segeni.”

*Na Mamarena na Soaqira Igira Ara Visumai
Tania na Totu Tsinogo
(Esra 2:1-70)*

⁴ I Jerusalem e kesa na vera loki sosongo, mara tsaurae lê moa na tinoni ara totuvia, mara tau vati logogira ke danga na vale.

⁵ Ma God e molopapada vaniau laka kau soasaigira na tinoni sui, kolugira gaqira ida ma na tinoni lokiloki, ma kara maretsuna na soaqira sui na tinoni muri vungu. Mi kalina au nauvaganana ia mau tsodovulagia kesa na papi i tana ara maretsuna na soaqira igira sui ara ida tsotsodo ara visumai tania na totu tsinogo. Migirani nogo na omea au tsodovulagia i laona na papi ia:

⁶ Ara danga sosongo na vidaqira igira ara totu tsinogo tana Babilonia ara mololea na butona momoru ni Babilon, mara visutugua i Jerusalem mi tana Juda, pipi kesa e visutugua tana nina verabau segeni. Tuturiga tana tagu aia Nebukadnesar na taovia tsapakae e adivanogira i Babilonia, migira ara totu tsinogo moa i tana.

⁷ Ma gaqira ida i tugira nogo a Serubabel, ma Jesua, ma Nehemia, ma Asaria, ma Raamia, ma Nahamani, ma Mordekai, ma Bilsan, ma Misperet, ma Bigvai, ma Nehum, ma Baana.

⁸⁻²⁵ Mieni nogo na mamarena na duli ni Israel, kolua na dangaqira na mane i laona pipi na duli igira ara visutugua tania na totu tsinogo:

tana duli konina a Paros ara 2,172

tana duli konina a Sepatia ara 372

tana duli konina a Ara ara 652

tana duli konina a Pahat Moab, igira ka kukuqira a Jesua ma Joab, ara 2,818

tana duli konina a Elam ara 1,254

tana duli konina a Satu ara 845

tana duli konina a Sakai ara 760
 tana duli konina a Binnui ara 648
 tana duli konina a Bebai ara 628
 tana duli konina a Asgad ara 2,322
 tana duli konina a Adonikam ara 667
 tana duli konina a Bigvai ara 2,067
 tana duli konina a Adin ara 655
 tana duli konina a Ater, aia ara soaginigotoa a
 Hesekia, ara 98
 tana duli konina Hasum ara 328
 tana duli konina a Besai ara 324
 tana duli konina a Harip ara 112
 mi tana duli konina a Gibeon ara 95.

²⁶⁻³⁸ Mara visu goto igira na mumuaqira ara
 totuvigira na vera girani i sau:
 i Betlehem mi Netopa ara 188
 i Anatot ara 128
 i Bet Asmavet ara 42
 i Kiriath Jearim, mi Kepira, mi Beerot ara 743
 i Rama mi Geba ara 621
 i Mikmas ara 122
 i Betel mi Ai ara 123
 i kesa segeni na Nebo ara 52
 i kesa segeni na Elam ara 1254
 i Harim ara 320
 i Jeriko ara 345
 i Lod, mi Hadid mi Ono ara 721
 mi Senaa ara 3,930.

³⁹⁻⁴² Miani na mamarena na duli manetabu:
 tana duli konina a Jedaia, igira na kukuana a
 Jesua, ara 973
 tana duli konina a Imer ara 1,052
 tana duli konina a Pasbur ara 1,247
 tana duli konina a Harim ara 1,017.

⁴³⁻⁴⁵ Migira tana duli na Levite:

tana duli ka koniqira a Jesua ma Kadmiel, igira
na kukuana a Hodavi, ara 74

igira na mane linge tana Vale Tabu, igira na
kukuana a Asap, ara 148

igira na mane matali Vale Tabu, igira na
kukuaqira a Salum, ma Ater, ma Talmon,
ma Akub, ma Hatita, ma Sobai, ara 138.

⁴⁶⁻⁵⁶ Mara visumai goto na maneago tana Vale
Tabu, igira ara totu tana duli koniqira:

a Siha, ma Hasupa, ma Tabaot,
ma Keros, ma Sia, ma Padon,
ma Lebana, ma Hagaba, ma Salmal,
ma Hanan, ma Gidel, ma Gahar,
ma Reaia, ma Resin, ma Nekoda,
ma Gasam, ma Usa, ma Pasea,
ma Besai, ma Meunim, ma Nepusesim,
ma Bakbuk, ma Hakupa, ma Harhur,
ma Baslit, ma Mehida, ma Harsa,
ma Barkos, ma Sisera, ma Tema,
ma Nesia ma Hatipa.

⁵⁷⁻⁵⁹ Migira goto na duli koniqira nina
maneago a Solomon:

a Sotai, ma Soperet, ma Perida,
ma Jaala, ma Darkon, ma Gidel,
ma Sepatia, ma Hatil, ma Pokeret ma Hasebaim,
ma Amon.

⁶⁰ Me saisai migira sui kolu na kukuaqira na
maneago tana Vale Tabu ma nina maneago a
Solomon ara tsaulia 392.

⁶¹⁻⁶² Mara 642 mane tana duli tu koniqira a De-
laia, ma Tobia, ma Nekoda ara visumai goto talu
tana vera ni Tel Mela, mi Tel Harsa, mi Kerub,
mi Adon mi Imer; mara tau moa donadoua laka

ti vaga igira na kukuaqira manana na Israel se tagara.

⁶³⁻⁶⁴ Me tugira na duli manetabu tu koniqira a Hobaia ma Hakos ma Barsilai ara tau nogo tsodoa sa mamarena ke sauvulagia laka aseï nomoa na mumuaqira. Na mumuaqira na duli manetabu konina a Barsilai e taugâ kesa na daki tana duli konina a Barsilai ni Gilead, mi muri maia e adia na soana na duli i konina na tamana na tauna. Mi tana rongona nogo ara tau tangomana kara tsodoa aseï vaga na mumuaqira, te ara tau nogo tamivanigira kara naua niqira aqo manetabu.

⁶⁵ Maia gaqira tagao butona momoru igira na Juda e tongovanigira na ganiana na mutsa ara savorivania God poi tsau kara tsodoa kesa na manetabu loki e dona na gini aqo na Urim ma na Tumim.*

⁶⁶⁻⁶⁹ Me saisai migira sui kolu na mane ni Israel ara visutugua i veraqira ara tsaulia 42,360 kolugira goto:

ara 7,337 niqira mane ma na daki aqo

me 245 na mane ma na daki ara dona na gini sinagi na itai tatangi

me 736 na ose

me 245 na liana na ose ma na asi

me 435 na kamelo

me 6,720 na asi.

⁷⁰⁻⁷² Mara danga vidaqira na toga ara sanga na sauqolona na aragovisuana na Vale Tabu. Na

* **7:65 7:65** “na Urim ma na Tumim” Ka soaqira ruka na vatu aia na manetabu e gini aqo na mani tsodovulagiana na omea God e kilia. Migita i dani eni a tau moa donaginia laka ara gini aqo koegua.

taovia tagao butona na momoru e sau a e 8 kilo na qolumila, me 50 na popo qolumila, me 530 na polo sagesage katsi vanigira na manetabu. Migira na ida tana duli ara sau a e 168 kilo na qolumila, me 1,250 kilo na siliva. Migira na toga ara sau a e 168 kilo na qolumila, me 140 kilo na siliva, me 67 na polo sagesage katsi vanigira na manetabu.

⁷³ Migira na manetabu, ma na Levite, ma na mane matali valetabu, migira ara taia na itai tatangi, me danga goto vidaqira na tinoni lê ma na maneaqo i laona na valetabu, igira sui na bobotsana ni Israel nogo, ara totuvigira sui na vera tetelo ma na verabau tana Juda.

8

A Esra e Tsokovulagia Na Papi na Ketsa Vanigira na Toga

¹ Mi tana vitunina vula igira na tinoni ni Israel ara totuvisuinogoa na veraqira babâ. Mi tana kesianina dani tana vula ia, migira sui ara saikolu mai i Jerusalem, tana pakoka ligisana na Matsapakapu na Kô. Mara nongia a Esra na manetabu aia e sasaga sosongo tana rongona na Ketsa na Taovia e tusuvanigira na tinoni ni Israel tana mangana a Moses, laka aia ke adimaia na papi na Ketsa.

² Bâ, me tû a Esra me adi bâ na papi ia tana nauna i tana ara sai nogo na tinoni, igira sui na mane, ma na daki, migira goto na baka e tugugira nogo kara padagadovi omea.

³ Mi tana pakokana ia, i ligisana na mat-sapakapu, a Esra e tsokovulagia na Ketsa vanigira na toga, tuturiga tana matsaraka me tsau bâ tana niaso vota, migira sui lakalaka ara rongovata dou saikesa.

⁴ Ma Esra e tukae i kelana kesa na belabela gai ara aqosi vaninogoa agana na tagu ia. Mi ligisana tana madoana aia, ara tû a Matitia, ma Sema, ma Anaia, ma Uria, ma Hilkia, ma Maaseia; mi tana maulina ara tû a Pedaia, ma Misael, ma Malkija, ma Hasum, ma Hasbadana, ma Sekaria, ma Mesulam.

⁵ Mi kalina a Esra e tukae i kelana na bela ia liusigira na tinoni, migira sui ara moro tatavata bâ i konina. Mi kalina tsotsodo e sangavia na papi na Ketsa ia, migira sui ara tupidi.

⁶ Ma Esra e tsaria, “!Tsonikaea na Taovia na God loki tsapakae!”

Migira sui na toga ara saudatoa na limaqira, mara tsaria, “!Amen! !Amen!” Mara tsunatuturu me pelea na kao na lovaqira mara samasama vania na Taovia.

⁷ Mi muri mara tu tugua tana sasaqira, migira na Levite girani ara vuresi makalia na Ketsa vanigira: igira nogo a Jesua, ma Bani, ma Serebia, ma Jamin, ma Akub, ma Sabetai, ma Hodia, ma Maaseia, ma Kelita, ma Asaria, ma Josabad, ma Hanan, ma Pelia.

⁸ Mara olia na gokona nina Ketsa God mara nusirongona vanigira tana niqira goko segeni nogo rongona kara gini padagadovidoua.

⁹ Mi kalina igira na toga ara rongomia na goko e totu tana Ketsa, migira sui lakalaka ara tuturiga na ngangai. Bâ, mi tana ara tû a Nehemia

na taovia tagao butona momoru, ma Esra na manetabu, aia e sasaga sosongo tana rongona na Ketsa, ma na Levite igira ara vuresi makalinogoa na Ketsa vanigira, mara tsarivanigira na toga, “Na dani iani na dani tabu loki vania na Taovia nimui God, kamu laka na melu se na ngangai.

¹⁰ Mi kalina ia, kamu visu sui i veramui, ma kamu naua na mutsa sai. Kamu palagira na mutsa ma na uaeni igira ara tau tamani ke tugugira. I dani eni na dani tabu loki vania nida Taovia, me vaga ia ma kamu laka goto na melu. Nina mage nogo na Taovia ke lia na susuligamui.”

¹¹ Migira na Levite ara liu bamai i laoqira na toga mara ragsia na tobaqira mara tsarivanigira kara laka goto na melu tana dani tabu loki vaga ia.

¹² Bâ, mi tana igira sui ara visutugua i veraqira, mara magemage, mara mutsa mara inu, mara votagira na omea ara tamanina vanigira na kulaqira tavosi, rongona ara padagadovidoua na omea ara tsokonogoa vanigira.

Na Dani Tabu na Babale

¹³ Mi tana dani ngana, migira na ida tana duli, kolugira na manetabu ma na Levite, ara vano i konina a Esra kara gini sasania na vavanona na Ketsa.

¹⁴ Mara tsodovulagia laka na Ketsa, aia na Taovia e sauvania a Moses, e ketsaligira na tinoni ni Israel kara totu ke vitu dani i laona na babale tana Dani Tabu na Babale.

¹⁵ Mi tana migira ara tû, mara mologoko bamai tana Jerusalem popono, mi tana vera loki

ma na vera tetelo sui, mara tsarivanigira na toga, “Kamu ba dato tana tetena gira, ma kamu adimaigira na arana na aru, ma na olive, ma na koirou, me ke visana goto na gai tavosi, gana na aqosi babale vaga nogo na omea ara marea tana papi na Ketsa.”

¹⁶ Bâ, migira na toga ara adimaigira na arana gai mara aqosiginia na babale i kelana na valeqira i gotu tana e atsa, mi tana pakokana na valeqira, mi tana pakokana na Vale Tabu, mi tana pakoka i ka ligisaqira na Matsapakapu na Kô ma na Matsapakapu ni Epraim.

¹⁷ Migira sui na tinoni ara visumai tania na totu tsinogo ara aqosia niqira babale mara totuvigira. Miani nogo na kesanina kalina ara naua na omea vaga ia tû tana tagu murina na mateana a Josua na dalena a Nun, migira na toga sui ara magemage loki sosongo.

¹⁸ Me pipi dani tû tana kesanina dani me tsau bâ tana susuina dani, ara tsokoa kesa turina na gokona nina Ketsa God. Ara lokisia na dani tabu ia i laona e vitu na dani, mi tana alunina dani ara naua kesa na lotu sai na mani suilavaginiana na Dani Tabu ia, vaga ara marenogoa i laona na papi na Ketsa.

9

Na Tinoni Ara Koevulagigira Niqira Sasi

¹ Mi tana rukapatu vatinina dani tana vula nogo ia, migira na toga ni Israel ara saimai sui mara tsoni vitoaqira segeni, agana kara sauvulagia laka ara padasavi mananâ mateqira

niqira sasi. Mara sagelia na polo baubau, mara moloa na papasa i lovaqira na papadana niqira padasavi.

² Ara mololenogoa niqira sasaga ponotoba igira na tinoni ni veratavosi. Mara tû mara koevulagigira niqira sasi ara naua igira segeni, ma niqira sasi na mumuaqira.

³ Mi laona e tolu na aso popono ara tsokoa vanigira nina Ketsa na Taovia niqira God. Mi laona e tolu goto na aso igira ara koevulagigira niqira sasi, mara samasama vania na Taovia niqira God.

⁴ Ara aqosia kesa na bela na tukae vanigira na Levite, mi tana ara tu ba tukae tugira a Jesua, ma Bani, ma Kadmiel, ma Sebania, ma Buni, ma Serebia, me kesa goto na Bani, ma Kenani. Mara tu nonginongi dato vania na Taovia niqira God.

⁵ Mi muri mara visana na Levite ara soagira na tinoni kara mai lotu vania God: tugira nogo a Jesua, ma Kadmiel, ma Bani, ma Hasabneia, ma Serebia, ma Hodia, ma Sebania ma Petahia. Mara tu tsaria:

“!Kamu tû ma kamu tsonikaea na Taovia nimui God na dani ma na dani!

Na tinoni sui kara tsonikaea na asana tabu, atsa moa ti ke tagara goto sa nina tsonikae na tinoni ke ulagana.”

Na Nonginongi na Koevulagiana Niqira Sasi

⁶ Mi muri ma Esra e nonginongi vaga iani:
“Taovia igoe segeni moa o Taovia;
igoe nogo o volâ na baragata migira na veitugu tana masaoka.

Migoe goto o aqosigira na momoru ma na tasi,
me pipi na omea sui ka laoqira,
mo tusu mauri vanigira sui.

Migira na angelo ni gotu ara tsuporu i matamu,
mara samasama vanigo.

⁷ Igoe, Taovia God, o vilia a Abram
mo adiligia tania na vera ni Ur tana Babilonia;
mo olia na soana mo soaginia a Abraham.

⁸ Mo reia laka aia e totukakai i konimu igoe,
mo naua kesa na vaitasogi kolua.

Mo vekea laka ko tusuvania niqira kao igira na
Kanaan,

ma niqira kao goto igira na Het, ma na Amor,
ma niqira kao igira na Peres, ma na Jebus ma na
Girgas,

ke lia na kao i tana kara totu igira na kukuana.

Mi kalina ia migoe o manalia nimu veke, rong-
ona igoe o mana saviliu.

⁹ “Igoe o morosia niqira rota na mumuamami
tana Ejipt;

mo rongomia niqira ngangai dato vanigo ko
sangagira tana Tasi Tsitsi.

¹⁰ Migoe o naugira na valatsatsa ma na omea
ganataga gana ko tsogori tsunaliginia na
taovia tsapakae ni Ejipt,

ma nina mane sasanga ma na tinoni sui ni
verana,

rongona igoe o donagininogoa ara bingisekoli
koeguanigira nimu tinoni.

Mi tana o sauvulagia na susuligamu vanigira na
tinoni sui,

ma gamu tangirongo e totu tsaumai i dani eni.

11 Mo goko me gini tavota na tasi me mamatsa vanigira nimu tinoni kara liu i laona, mo adisavugira tana kao mamatsa.

Migira na gala ara takuvigira nimu tinoni ara viri lulumi sui i laona na maorodo, vaga saikesa moa na vatu kalina e puka tana tasi loki.

12 Mi laona na dani male igoe o moloa na parako ke idagana sautu vanigira, mi tana bongi o moloa na lake ke mararasia niqira sautu.

13 Mi tana Vungavunga Sinai igoe o tsunamai talu i baragata, mo goko vanigira nimu tinoni, mo sauvanigira na ketsa dou ma na parovata laka.

14 Migoe o raiginigira kara pada mamavasia nimu Dani na Sabat, mo sauvanigira nimu ketsa tana mangana a Moses nimu mane aqo.

15 “Mi kalina igira ara vitoa, migoe o tusuvanigira na bređi ni baragata, mi kalina ara marou migoe o tusuvanigira na kô e vuramai tana maragova.

Mo tsarivanigira kara totuvia na kao i tana igoe o vekenogoa ko tusua vanigira.

16 Migira na mumuamami ara kaekae mara tsatsarae sosongo, mara sove na muriaqira nimu ketsa.

17 Eo, ara sove saikesa na rongomangamu; mara padalegira na omea sui igoe o naua;

mara padalegira goto na valatsatsa loki o aqosia
gana ko sangagira.

Mi tana niqira kaekae nogo igira te ara tû mara
vilia kesa gaqira ida

ke adivisugira tugua i Ejipt tana ara totu tseka
tana idana.

Migoe na God o dona na padaleaqira na sasi ara
naua igira na tinoni,

o dou laka mo dona sosongo na galuve, mo kisa
lê na kore.

Nimu galuve e loki sosongo me vô sui; mo tau
tsonikidaqira saikesa na mumuamami.

18 !Migira ara tû mara aqosia kesa niqira god
peropero tana nununa na buluka

mara tsaria laka aia nogoria na god e adirutsumi-
gira tania i Ejipt!

!Eo, ara pea sosongoligo manana nomoa Taovia!

19 Atsa moa igira ara nauvaganana ia, migoe o
tau mololegira i laona na kaomate,

rongona nimu galuve e loki sosongo.

Mo tau goto adiligia na parako se na lake

e sausautu vanigira i tana kara liu bâ tana dani
ma na bongi.

20 Mi laona nimu doulaka igoe o vota vanigira na
omea niqira aqo kara naua;

mo palaginigira na mana* mo tusugotoa na kô
vanigira kara inu.

21 Mi laona e vati sangavulu na ngalitupa ara liu
i laona na kaomate

igoe o sauvanigira na omea sui ara kilia;

ma na poloqira ara tau goto taratsi

* **9:20 9:20** “na mana” Aia e vaga na vatuna gai sere tetelo, me
gani vaga moa na biskete.

ma na tuaqira ara tau goto tsono se kara
sosongo.

22 “Migoe o tamivanigira kara tuliugira danga
na puku tavosi ma na veraqira na taovia
tsapakaē,

igira nogo na vera ara totu tana vovosana niqira
kao.

Mara sugutia na kao ni Hesbon, i tana e tagao a
Sihon,

ma na kao ni Basan, i tana e taovia tsapakaē a
Og.

23 Mo sauanigira danga na daleqira vaga saikesa
nogo na veitugu tana masaoka,

mo tamivanigira kara laua niqira kao gaqira gala
ma kara totuvia,

aia na kao o vekenogoa ko sauanigira na
mumuaqira.

24 Ara sugutia na kao ni Kanaan;

migoe o tuliugira na tinoni ara totu i tana.

Mo sauanigira nimu tinoni na susuliga agana
kara nauginia na omea gua moa ara pada
segenia na nauana

vaniaqira na tinoni ma na taovia tsapakaē tana
Kanaan.

25 Migira nimu tinoni ara tangoligira na vera loki
tamani baravatuna,

ma na kao lakataga, migira na vale e danga na
omea levolevo dou i laogira,

ma na tuvu na kô ara tsai manogatinogoa,

ma na gai na olive, ma na gai mutsamutsa, ma
na uta na uaeni.

Mara gania moa pipi na omea ara ngaoa mara
gini paquru;

me gini laoqira sosongo pipi sui na omea dou
igoe o tusuvanigira.

²⁶ “Migira nimu tinoni ara sove tanigo moa mara
peamangamu;

mara pilo tavamuri vania nimu Ketsa.

Ara labumatesigira na propete igira ara
sauparovata vanigira

gana kara pilovisu tugua i konimu igoe.

Me pipi kalina moa igira ara peago,

²⁷ bâ, migoe o tamivanigira gaqira gala kara tan-
gologira nimu tinoni ma kara tagaovigira.

Mi laona niqira rota loki igira ara ngangai dato
vanigo ko sangagira.

Me tû i baragata igoe o rongomia niqira nongi-
nongi.

Mi tana nimu galuve loki o molo bâ vanigira
visana gaqira ida susuliga

kara laumaurisigira tania gaqira gala.

²⁸ Mi kalina ara totu tugua tana rago, migira ara
tû mara sasi tugua,

migoe o tamivanigira tugua gaqira gala kara
tangologira.

Mi kalina ara padasavia niqira sasi mara nongigo
ko maurisigira,

me tû i baragata igoe o rongomia niqira nongi-
nongi,

me pipi kalina moa tana nimu galuve loki igoe o
laumaurisigira tugua.

²⁹ Igoe o parovatavigira kara muridougira nimu
totôsasaga,

mi tana niqira kaekae igira ara sove moa tanigira
nimu ketsa,

atsa moa ti tana muriana nimu Ketsa igoe e totu
na sautuna na mauri.

Ara tobakakai sosongo mara tsatsarae sailagi,
mara sove moa na rongomangamu.

³⁰ E danga nogo na ngalitupa igoe o berengiti na
parovataviaqira.

Mo mologira nimu propete kara goko vanigira,
migira nimu tinoni ara tau goto rorongo,
te igoe o tami vanigira na puku tavosi kara
tangoligira.

³¹ Me loki sosongo moa nimu galuve vanigira,
te o tau tsonikidaqira se ko matesiligigira,
rongona igoe God o tobalaka mo galuve
sosongoligira.

³² “!God, nimami God, igoe o loki tsapakae
saikesa!

!O mataguniga loki, mo susuliga sosongo!

Migoe o manali saikesalia na vaitasogi igoe o
naukolugami.

Mi kalina ia igami ami totu tana rota loki,
mami nongigo ko padagami mo ko sangagami.

Tuturiga tana tagu kalina na taovia tsapakae ni
Asiria e bingi sekoligami,

me poi tsau kalina eni, igami ami rota loki
sosongo.

Nimami taovia tsapakae, ma nimami ida, migira
na manetabu, ma na propete,

ma na mumuamami, migira sui goto nimami
tinoni ami rota loki sosongo.

!Ko padatugua kiki na rota loki ami vatsangia
igami!

33 Igoe o tamani rongona sosongo nomoa ko kedeginigami;
migoe o tobalaka vanigami atsa moa ti igami ami sasi i matamu.

34 Igira na mumuamami, ma nimami taovia tsapakae, ma gamami ida, migira goto na manetabu

igira sui ara tau nogo muria nimu Ketsa.

Igoe o parovatavigira kara muridougira nimu ketsa ma nimu vali,

migira ara sove nomoa na rorongo.

35 Tana nimu vangalaka loki igoe o sangagira nimami taovia tsapakae kara tagaovidougira nimu tinoni,

kalina igira ara totu moa i laona na kao dama lakataga igoe o saunogoa vanigira;

migira ara tau goto tangomana kara piloligi tania niqira sasi ma kara aqo vanigo.

36 Mi kalina ia igami ami totu tseka moa i laona na kao igoe o sauvanigami,

tana kao lakataga nogo iani e sauvanigami gamami mutsa.

37 Ma na vuana sui nimami kao nimami aqo kami tusuvanigira moa na taovia tsapakae

igira igoe o mologira kara tagaovi kaputigami rongona nimami sasi.

! Migira ara nauvanigami igami ma nimami omea tuavati na omea gua moa igira ara padangaoa,

migami ami totu i laona na rota loki manana!"

*Na Tinoni Ara Vekea Laka Kara Muridoua
Nina Ketsa God*

³⁸ Mi tana rongona ara laba na omea seko sui girani, te igami na tinoni ni Israel, ami naua kesa na veke tabu mami maretsunâ na gokona. Migira gamami ida, ma nimami Levite, ma nimami manetabu ara mare soaqira i konina mara moloa na bubulutina i konina gana na kakaisiana na gokona.

10

¹ Ma na kesanina tinoni e mare soana i konina, aia nogo a Nehemia na dalena a Hakalia, mi muri ma Sedekia e mare soana. Migira sui goto na tinoni girani ara mare soaqira i konina:

2-8 **Igira na Manetabu:**

a Seraia, ma Asaria, ma Jeremia,
ma Pasbur, ma Amaria, ma Malkija,
ma Hatus, ma Sebania, ma Maluk,
ma Harim, ma Meremot, ma Obadia,
ma Daniel, ma Gineton, ma Baruk,
ma Mesulam, ma Abija, ma Mijamin,
ma Maasia, ma Bilgai ma Semaia.

9-13 **Igira na Levite:**

a Jesua na dalena a Asania,
ma Binui tana duli konina a Henadad,
ma Kadmiel, ma Sebania, ma Hodia,
ma Kelita, ma Pelaia, ma Hanan,
ma Mika, ma Rehob, ma Hasabia,
ma Sakur, ma Serebia, ma Sebania,
ma Hodia, ma Bani, ma Beninu.

14-27 **Igira na Ida i laoqira na tinoni:**

a Paros, ma Pahat Moab

ma Elam, ma Satu, ma Bani,
 ma Buni, ma Asgad, ma Bebai,
 ma Adonija, ma Bigvai, ma Adin,
 ma Ater, ma Heskia, ma Asur,
 ma Hodia, ma Hasum, ma Besai,
 ma Harip, ma Anatot, ma Nebai,
 ma Magpias, ma Mesulam, ma Hezir,
 ma Mesesabel, ma Sadok, ma Jadau,
 ma Pelatia, ma Hanan, ma Anaia,
 ma Hosea, ma Hanania, ma Hasub,
 ma Halohes, ma Pilha, ma Sobek,
 ma Rehum, ma Hasabna, ma Maaseia,
 ma Ahia, ma Hanan, ma Anan,
 ma Maluk, ma Harim, ma Baana.

Na Gokona na Vekesai

²⁸ “Igami sui na tinoni ni Israel, ma na manetabu, ma na Levite, ma na mane matali Vale Tabu, migira ara gini sinagi na itai tatangi tana Vale Tabu, migira ara aqo i laona na Vale Tabu, migira sui goto ara muria nina Ketsa God mara tsidavagini segeniqira tanigira na tinoni ponotoba ara totu i laona nimami kao, kolugira goto na taumami migira sui na dalemami ara loki tugua kara padagadovi omea,

²⁹ igami ami sai kolugira gamami ida, mami naua kesa na veke tabu, laka igami sui sauba kami mauri muria nina Ketsa God, aia na Ketsa God e saunogoa vanigami tana mangana a Moses nina maneaqo; me laka kami muridougira pipi sui na omea na Taovia, nimami Taovia, ke ketsaliginigami; ma kami muridougira goto pipi sui nina vali ma nina kili. Me ti vaga kami tau

manalia nimami veke iani, me dou moa God ke redogami.

³⁰ “Sauba kami tau goto taugâ kolugira na tinoni ni veratavosi ara totu tana nimami kao.

³¹ “Me ti vaga igira na tinoni ni veratavosi kara adimaia na mutsa, se sa omea tavosi goto, gana kara tsabiria i konimami tana Dani na Sabat se sa dani tabu tavosi goto, me sauba e utu goto kami volia i koniqira.

“Mi laona pipi vitu na ngalitupa e utu goto kami aqo tana nimami kao, mi tana tagu goto ia sauba kami luvusilea niqira kaoni na tinoni ara loaga i konimami.

³² “Me pipi ngalitupa igami tatasa sauba kami saua tango tsege kilo na siliva na mani sangâ na voliana na vangana na Vale Tabu:

³³ igira nogo na breidi tabu, ma na uiti agana na sausau na uiti pipi dani, ma na omea tuavati agana na kodoputsa pipi dani, migira na sausau tabu gana na Dani na Sabat, na Dani Tabu na Vula Vaolu, migira goto na dani tabu tavosi, me visana goto na sausau tabu, ma na sausau matena niqira sasi na tinoni ni Israel, me pipi sui goto na omea ara kilia vania na aqo tana Vale Tabu.

³⁴ “Igami sui na toga, ma na manetabu, ma na Levite, sauba kami tsonikutsu pipi ngalitupa gana na tsodovulagiana aseidi duli kara lave lake agana na savori-kodoputsa vania na Taovia nimami God, vaga e ketsaligami i laona na papi na Ketsa.

³⁵ “Me pipi ngalitupa sauba kami adivanoa tana Vale Tabu ngiti sausau na idana na mutsa

kami tsurivia, ma na kesanina vuana kara mada tana nimami gai mutsamutsa.

³⁶ “Me pipi na baka mane botsaida i laomami, sauba kami adivanoa i laona na Vale Tabu ma kami sauva vanigira na manetabu, mi tana, vaga e ketsaliginigami na Ketsa, sauba kami balovania God. Ma kami balogira goto pipi sui na daleqira botsaida nimami buluka, ma nimami sipi, ma nimami naniqoti.

³⁷ “Me sauba kami adivanigira goto na manetabu i laona na Vale Tabu na kesanina pipitsu na uiti ami pitsua pipi ngalitupa, migira goto nimami sausau na uaeni, ma na oela na olive, me pipi sui vatana na vuana gai mutsamutsa.

“Mi kalina igira na Levite kara mai i veramami na tsakosaiagira na sangavulunina turina pipi na vuana nimami uta, me sauba kami sauragoa vanigira.

³⁸ Na manetabu tana duli konina a Aaron sauba kara dulikolugira na Levite kalina kara ba tsakosaigira na sangavulunina turina niqira omea tsukatsuka igira na tinoni. Mi muri migira na Levite kara adia na sangavulunina turina i laoqira na omea sui ara sauva na tinoni vanigira, ma kara ba mololakâ i laoqira na voki gana na mololakâ omea levolevo tana Vale Tabu, agana na gini aqo i laona na Vale Tabu.

³⁹ Migira na tinoni ni Israel kolugira na Levite sauba kara adivanogira na sausau na uiti, ma na uaeni, ma na oela na olive, i laoqira na voki gana na mololakâ omea levolevo i tana ara totu na vangana na Vale Tabu mi tana goto ara totu na

vokiqira igira na manetabu, ma na mane matali valetabu, migira ara linge tana Vale Tabu.

“Me utu goto kami mololea na aragoana na valena nimami God.”

11

Na Soaqira Igira na Tinoni Ara Totu I Jerusalem

¹ Mi tana tagu ia, migira na ida ara totu sui i Jerusalem. Migira na tinoni tavosi ara tsonikutsu na viliana ke kesa na tamadale i laoqira pipi sangavulu na tamadale, kara totu kalavata tana vera tabu ni Jerusalem. Migira sui na tamadale tavosi kara ba totu tana veraqira tatavosi.

² Migira na toga ara tsonikaegira igira ara tamisegeniqira na ba totu i Jerusalem.

³ Me vaga ia, migira na tinoni ni Israel, ma na manetabu, ma na Levite, ma na maneaqo i laona na valetabu, migira na kukuaqira nina maneaqo a Solomon, ara ba totu i laona niqira kao tana veraqira segeni.

Migirani nogo na soaqira na tinoni lokiloki i laona na butona momoru ni Juda igira ara totu i Jerusalem:

⁴ Tana puku konina a Juda ara ka ruka na tinoni lokiloki, kaira nogo a Ataia ma Maaseia. Ma Ataia aia na dalena a Usia ma na kukuana a Sekaria. Migira visana goto na mumuana tugira nogo a Amaria, ma Sepatia, ma Mahalalel, i tugirani na kukuana sui moa a Perez na dalena a Juda.

⁵ Ma Maaseia, aia na dalena a Baruk ma na kukuana a Kolhose. Migira visana goto na

mumuana tugira nogo a Hasaia, ma Adaia, ma Joiarib, ma Sekaria, i tugirani na kukuana sui moa a Sela kesa goto na dalena a Juda.

⁶ Mi laoqira na kukuana a Perez ara 468 na tinoni tangirongo ara totu i Jerusalem.

⁷⁻⁹ Mi tana puku konina a Benjamin ara tu totu tugira a Salu, ma Gabai ma Salai, ma Joel, ma Juda. A Salu aia na dalena a Mesulam ma na kukuana a Joed. Migira visana goto na mumuana i tugira nogo a Pedaia, ma Kolaia, ma Maaseia, ma Itiel, ma Jesaia. Mi kaira a Gabai ma Salai na kamana varavara a Salu. Me saisai migira sui ara 928 tinoni tana puku konina a Benjamin ara totu i Jerusalem. Ma Joel na dalena a Sikri aia gaqira ida, maia Juda na dalena a Hasenua aia na rukanina i vavana a Joel.

¹⁰ Mi laoqira na manetabu igira ara totu i Jerusalem: tugira nogo a Jedaia na dalena a Joiarib, ma Jakin,

¹¹ ma Seraia, na dalena a Hilkia ma na kukuana a Mesulam. Migira visana goto na mumuana i tugira nogo a Sadok, ma Meraiot, ma Ahitub, aia nogo na Mane Tabu Loki.

¹² Me saisai migira sui ara 822 tinoni i laona na duli iani ara aqo i laona na Vale Tabu.

Ma Adaia na dalena a Jeroham ma na kukuana a Pelalia. Migira visana goto na mumuana i tugira nogo a Amasai, ma Sekaria, ma Pasur, ma Malkia.

¹³ Me saisai migira sui ara 242 tinoni tana duli iani ara ida i laona niqira vungu.

Ma Amasai, na dalena a Asarel ma na kukuana a Asai. Mi karani nogo na mumuana a Amasai, kaira a Mesilemot, ma Imer.

¹⁴ Mi laona na duli iani ara 128 na mane vaumate tangirongo. Ma gaqira taovia igira na mane vaumate aia nogo a Sabdiel na dalena a Hagedolim.

¹⁵ Mi laoqira na Levite, igirani nogo ara totu i Jerusalem: a Semaia, na dalena a Hasub ma na kukuana a Asrikam. Ma na mumuana aia kaira nogo a Hasabia ma Buni.

¹⁶ Mi kaira a Sabetai ma Josabad, ruka na ida loki i laoqira na Levite ara ka reitutugua na aqona na Vale Tabu i tano.

¹⁷ Ma Matania, na dalena a Mika ma na kukuana a Sabdi tana duli konina a Asap. Tana tagu na lotu i laona na Vale Tabu, ma Matania nogo e tagaovigira igira niqira aqo na linge na soadouana God.

Ma Bakbukia, aia nina sasanga a Matania.

Ma Abda, na dalena a Samua ma na kukuana a Galal, tana duli konina a Jedutun.

¹⁸ Me saisai migira sui ara 284 na Levite ara totu tana vera tabu ni Jerusalem.

¹⁹ Mi laoqira na mane matali valetabu kaira a Akub ma Talmon ara ka totu i Jerusalem kolugira ara 172 ka kamaqira.

²⁰ Migira na tinoni tavosi ni Israel, ma na manetabu, ma na Levite tavosi, ara totu tana niqira kao segeni i laoqira na vera tavosi sui tana Juda.

²¹ Migira na mane aqo tana Vale Tabu ara totu tana turina na Jerusalem ara soaginia i Opel,

mara aqo i vavana ka niqira tagao a Siha ma Gispa.

²² A Usi gaqira tagao na Levite aia na dalena a Bani ma na kukuana a Hasabia e totu goto i Jerusalem. Mi kaira na mumuana aia kaira nogo a Matania ma Mika, me totu tana duli konina a Asap, aia na duli gana aqo na taiana na itai tatangi tana tagu na lotu i laona na Vale Tabu.

²³ Aia David na taovia tsapakae e vaturigira nogo i sau na vovorona e kalegira igira na duli babâ kara vaioligi na ida tana raqa linge tana Vale Tabu pipi dani.

²⁴ Ma Petahia na dalena a Mesesabel tana duli konina a Sera ma na puku konina a Juda aia e totu i Persia gana na sauparovata vania na taovia tsapakae tana omea sui e kalegira na tinoni ni Israel.

Na Veraqira Igira na Juda ma na Benjamin

²⁵ Me danga na tinoni ara totu tana vera ligisana niqira uta segeni. Migira tana puku konina a Juda ara totu tana verabau ni Kiriath Arba, mi Dibon, mi Jekabseel, mi tana vera tetelo i ligisaqira.

²⁶ Migira goto visana ara totu tana verabau ni Jesua, mi Molada, mi Betpelet,

²⁷ mi Hasarsual, mi Beerseba, mi tana vera tetelo i ligisaqira.

²⁸ Mara visana ara totu tana verabau ni Siklag, mi Mekona mi tana vera tetelo i ka ligisaqira kaira,

²⁹ mi Enrimon, mi Sora, mi Jarmut,

³⁰ mi Sanoa, mi Adulam mi tana vera tetelo i ligisaqira. Mara totu goto i Lakis, mi tana uta

varangi, mi Aseka ma na vera tetelo polipolia. Me vaga ia, migira na tinoni tana puku konina a Juda ara totu tana butona kao i ka gaqira levuga i Beerseba tabana i ata, ma na Poi ni Hinom tabana i vava.

³¹ Migira na tinoni tana puku konina a Benjamin ara totu i Geba, mi Mikmas, mi Ai, mi Betel, mi tana vera tetelo i ligisaqira.

³² Mara visana ara totu i Anatot mi Nob, mi Anania,

³³ mi Hasor, mi Rama, mi Gitaim,

³⁴ mi Hadid, mi Seboim, mi Nebalat,

³⁵ mi Lod, mi Ono, mi tana Poi na Tinoni Sasaga tana Aqosi Omea Levolevo.

³⁶ Migira visana na alaala na Levite igira ara totu tana niqira butona kao na puku konina a Juda tana idana, ara mologira kara ba totu kolugira na tinoni tana puku konina a Benjamin.

12

Na Soaqira na Manetabu ma na Levite

¹ Ara danga na manetabu ma na Levite ara visumai tania na totu tsinogo i Babilonia, mara visutugua i Jerusalem kolukaira a Serubabel na dalena a Sealtiel, ma Jesua na Mane Tabu Loki.

²⁻⁷ Migirani nogo na soaqira na manetabu:
a Seraia, ma Jeremia, ma Esra,
ma Amaria, ma Maluk, ma Hatus,
ma Sekania, ma Rehum, ma Meremot,
ma Ido, ma Gineto, ma Abija,
ma Mijamin, ma Maadia, ma Bilga,
ma Semaia, ma Joiarib, ma Jedaia.
ma Salu, ma Amak, ma Hilkia, ma Jedaia.

Ma na manetabu girani ara ida i laoqira igira sui na manetabu tana tagu kalina a Jesua e Mane Tabu Loki.

⁸ Migirani tu soaqira na Levite ara tu tagao tana linge na soadouana God: tugira nogo a Jesua, ma Binui, ma Kadmiel, ma Serebia, ma Juda, ma Matania.

⁹ Mi kaira a Bakbukia, ma Uno, migira na kulaqira na Levite, ara sai alaala gana na lingenana linge na gokovisu.

Igira na Kukuana a Jesua na Mane Tabu Loki

¹⁰ A Jesua na tamana a Joiakim; ma Joiakim na tamana a Eliasib; ma Eliasib na tamana a Joiada;

¹¹ ma Joiada na tamana a Jonatan; ma Jonatan na tamana a Jada.

Igira na Ida Tana Puku Manetabu

¹²⁻²¹ Mi kalina a Joiakim e Mane Tabu Loki, migirani nogo na manetabu ara ida tana duli manetabu:

a Meraia tana duli konina a Seraia
 ma Hanania tana duli konina a Jeremia
 ma Mesulam tana duli konina a Esra
 ma Jehohanan tana duli konina a Amaria
 ma Jonatan tana duli konina a Maluki
 ma Josep tana duli konina a Sebania
 ma Adna tana duli konina a Harim
 ma Helkai tana duli konina a Meraiot
 ma Sekaria tana duli konina a Ido
 ma Mesulam tana duli konina a Gineton
 ma Sikri tana duli konina a Abija
 ma Piltai tana duli ka koniqira a Miniamin ma
 Moadia
 ma Samua tana duli konina a Bilga

ma Jehonatan tana duli konina a Semaia
ma Matenai tana duli konina a Joiarib
ma Usi tana duli konina a Jedaia
ma Kalai tana duli konina a Salai
ma Eber tana duli konina a Amok
ma Hasbabia tana duli konina a Hilkia
ma Netanel tana duli konina a Jedaia.

²² Tana tagu ara vaimurigi tana aqo Mane Tabu Loki tugira a Eliasib, ma Joiada, ma Jonatan ma Jadua, ara maretsuna na soaqira sui igira na ida tana vungu manetabu, ma na vungu i koniqira na Levite. Mara suilavaginia na maresoa ia tana tagu e taovia tsapakae a Darius ni Persia.

²³ Migira moa gaqira ida na vungu i koniqira na Levite ara maretsuna na soaqira tsau mai moa tana tagu a Jonatan na kukuana a Eliasib e Mane Tabu Loki.

Ara Vota Aqo Vanigira na Levite Tana Vale Tabu

²⁴ I vavana tu niqira tagao tugira a Hasabia, ma Serebia, ma Jesua, ma Binui, ma Kadmiel, ara votagira na Levite tana alaala babâ. Me pipi kalina ara ka ruka na alaala ara ka vaisangagi na linge na tsonikaeana ma na soadouana God, taonia nina ketsa a David na taovia tsapakae aia nina mane God.

²⁵ Mi tugira na mane matali Vale Tabu, a Matania, ma Bakbukia, ma Obadia, ma Mesulam, ma Talmon ma Akub, tu niqira aqo kara tu reitutugugira na voki gana na mololakâ omea levolevo ligisaqira na matsapakapuna na Vale Tabu.

²⁶ Ma na tinoni girani ara mauri tana tagu kalina e Mane Tabu Loki a Joiakim na dalena a Jesua ma na kukuana a Jehosadak, ma Nehemia e taovia tagao butona momoru, ma Esra e manetabu aia e sasaga sosongo tana omea sui e kalea nina Ketsa God.

A Nehemia e Baloa na Baravatuna Na Verabau Vania God

²⁷ Mi kalina e sui nogo na aqona na aragovisutuguana na baravatuna na vera ni Jerusalem, ara saikolu sui na tinoni gana kara baloa na baravatu ia vania God. Mara soamaigira sui na Levite atsa moa e ao koegua i tana ara totu, gana kara gini sanga na lokisiana na dani ia tana linge na soadou ma na taiana na itai tatangi ma na rekesiana niqira tsetsê.

²⁸ Me vaga ia, migira na Levite igira niqira aqo na raqa linge ara saimai talu tana vera polipolia i Jerusalem, mi tana vera polia i Netopa,

²⁹ mi Betgilgal, mi Geba, mi Asmavet.

³⁰ Migira na manetabu ma na Levite ara naua na aqona na suisui vanigira segeni, me vanigira na toga, mara pungua na baravatuna na verabau kolu matsapakapuna.

³¹ Minau au soasaigira na ida sui tana Juda kara mai totu i kelana na baravatu, mau votagira ruka tana alaala loki kara alapolia na verabau ia na soadouana God.

Na kesanina alaala ara poli bâ tabana madoa i kelana na baravatu mara ba kalea na Matsapakapu na Tsoni Kutso.

³² Ara ida igira ara linge, me tsari a Hosai, mara tsari goto kesa turina vidaqira na ida tana Juda.

³³⁻³⁵ Mi muriqira girani ara tu tsari bâ na manetabu ara uvi tavuli: tugira nogo a Asaria, ma Esra, ma Mesulam, ma Juda, ma Benjamin, ma Semaia, ma Jeremia. Me tsarimai goto a Sekaria, na dalena a Jonatan ma na kukuana a Semaia. Migira visana goto na mumuana tugira nogo a Matania, ma Mikaia, ma Sakur tana duli konina a Asap.

³⁶ Me visana goto na tinoni tana duli konina a Sekaria ara tu tsarimurina aia, tugira nogo a Semaia, ma Asarel, ma Milalai, ma Gilalai, ma Maai, ma Netanel, ma Juda, ma Hanani. Mi tugira sui ara kalagaia na vangana na omea na sinagi, na vatana na sinagi vaga e naua a David na taovia tsapakae i sau, aia nina mane God. Maia nogo a Esra na mane sasani sasaga e raqâ na alaala iani tana vavano.

³⁷ Mi kalina ara ba tsau tana Matsapakapu na Vuravura ara liu dato bâ tana mani tsotso dato tana Verana a David, mara saviliusia na valena a David, mara visutugua tana baravatu tana Matsapakapu na Kô, tabana i longa na verabau.

³⁸ Ma na rukanina alaala ara soadoua God ara liu tabana mauli i kelana na baravatu, minau nogo au tsari kolugira kesa turina popono na tinoni. Mami liu putsî bâ tana Kusudato na Umu tsau bâ tana Baravatu Dama.

³⁹ Me tû tana mami saviliusigira na Matsapakapu Epraim, ma na Matsapakapu Jesana, na Matsapakapu na Tsetse, ma nina Kusudato a Hananel, ma na Kusudato na Sangatu, ma na

Matsapakapu na Sipi. Mami ba sui ligisana na matsapakapuna na Vale Tabu.

⁴⁰ Bâ, mi kaira sui ruka na alaala ara ka linge na soadouana God ara ba totu nogo tana sasaqira i laona na Vale Tabu.

Minau goto au sage kolua niqu alaala na tinoni lokiloki,

⁴¹ kolutugira goto na manetabu tugirani ara uvi tavuli: a Eliakim, ma Maaseia, ma Miniamin, ma Mikaia, ma Elioenai, ma Sekaria, ma Hania.

⁴² Mara tu tsari tugira a Maaseia, ma Semaia, ma Eleasar, ma Usi, ma Jehohanan, ma Malkija, ma Elam, ma Eser. Maia Jesrahia e ida vanigira igira ara linge, mara linge mi gotu na lioqira.

⁴³ Mi tana dani ia ara savorigira danga na kodoputsa, migira na tinoni sui ara mage loki sosongo, rongona God nogo e naua mara gini magemage loki vaga ia. Migira na daki ma na baka ara sanga goto tana mage loki ia, ma na gala leleo ara naua e tugua kara rongomia igira na tinoni tana vera ao.

Igira na Toga Ara Sangadougira Na Manetabu ma na Levite

⁴⁴ Mi tana tagu nogo ia, mara viligira visana na mane kara reitutugugira na voki gana na molo-lakâ omea, i tana ara mologira na vangalaka igira na tinoni ara sauvania na Vale Tabu, kolugotoa na sangavulunina turina tana kesianina niqira tური na mutsa, ma na kesianina pipitsu na vuana gai mada pipi ngalitupa. Ma na mane girani gaqira aqo goto kara bâ tana uta ligisaqira na verabau sui ma kara tsakogira niqira vangalaka

na tinoni vanigira na manetabu ma na Levite vaga nogo e ketsaligigira nina Ketsa God. Migira na toga sui tana Juda ara reingao sosongoligira na manetabu ma na Levite,

⁴⁵ rongona ara naudoua na aqona na suisui ma na aqo na lotu tavosi goto vaga nogo God e ketsaliginigira kara naua. Migira goto na mane ara taia na itai tatangi ma na mane matali Vale Tabu ara naudoua niqira aqo taonia na vovorona ara ka marea kaira a David ma Solomon na dalena.

⁴⁶ Tû tana taguna a David na taovia tsapakae ma Asap i sau nogo, migira na mane gana na taiana na itai tatangi ara raqagira na tinoni tana linge na tsonikaeana ma na soadouana God.

⁴⁷ Mi tana taguna a Serubabel, mi tana taguna goto a Nehemia, pipi sui na tinoni ni Israel ara adimaia niqira vangalaka pipi dani, mara saugira vanigira igira ara gini sinagi na itai tatangi ma na mane matali Vale Tabu. Mara adi-maigira goto niqira vangalaka dou bâ vanigira na Levite, migira na Levite ara tuvari votagira na turina dou bâ i laoqira na vangalaka girani vanigira na manetabu vaga nogo ara marea tana papi na Ketsa.

13

A Nehemia e Vaolusia na Aqona na Lotu

¹ Mi tana tagu ia kalina ara saikolu na tinoni, migira na Levite ara tsokovulagia vanigira na mamarena nina Ketsa a Moses mara tsodovulagia na butona na mamare i tana e tsaria laka kara laka na tamivaniaqira na tinoni ni Amon

mi Moab na sangasage tana alaala nina tinoni God,

² rongona igira ara sove na sau mutsa ma na kô vanigira na Israel kalina ara rutsuligi tania i Ejipt, mara ba tusuqolo vania a Balaam gana aia ke vealaginigira na Israel, maia nimami God e piloa na vealagi me lia na vangalaka vanigira.

³ Mi kalina igira na tinoni ni Israel ara rongomia na gokona na vali iani, ara tû mara tsialigigira sui na tinoni ni veratavosi tania niqira saikolu.

⁴ Ma Eliasib na manetabu, aia e tagao tana reitutuguaqira na voki gana na mololakâ omea i laona na Vale Tabu, e oka nogo e kulaga kolua a Tobia.

⁵ Maia e tamivania a Tobia ke totuvia kesa na voki loki gana na mololakaaqira niqira vangalaka na tinoni, ma na mutsa, ma na buluna gai uruuru, ma na vangana na Vale Tabu, ma na vangalaka vanigira na manetabu, migira na sangavulunina turina niqira omea tsukatsuka, ma niqira uaeni, ma niqira oela na olive, na tinoni ara sauvanigira nogo na Levite, me vanigira goto na mane ara gini sinagi na itai tatangi tana Vale Tabu, migira na mane matali valetabu.

⁶ Mi kalina e laba na omea vaga ia, minau a Nehemia au tau totu i Jerusalem, rongona tana tolu sangavulu rukanina ngalitupa e taovia tsapakae a Artaserkses i Babilonia, inau au visu bâ i konina gana kau turupatuna vania na omea au naua. Mi murina visana tagu mau nongia na taovia tsapakae ke tamivaniau ma kau visutugua i Jerusalem.

⁷ Mi kalina au labamai mau gini novo loki sosongo na rongomiana laka a Eliasib e tami-vaninogoa a Tobia ke totuvia kesa na voki i laona na Vale Tabu.

⁸ E momosa loki tobaqu, mau tû, mau tsonit-sunagira i tano pipi sui nina omea a Tobia.

⁹ Mau moloketsa vanigira kara pungua na voki ia taonia na vovorona na lotu, ma kara molovisugira na vangana na Vale Tabu i laona kolugira na sausau na uiti ma na bulunagai uruuru.

¹⁰ Mara tatamanga vaniau goto laka igira na mane ara gini sinagi na itai tatangi i laona na Vale Tabu, migira visana goto na Levite, ara mololenogoa i Jerusalem mara visutugua tana niqira kao segeni, rongona igira na tinoni ara tau sauvanigira na omea ke tugua kara gini mauri.

¹¹ Mau taimataqira igira ara reitugua na Vale Tabu rongona ara tau reitugutugudoua. Mau soavisumaigira na Levite migira ara dona na gini sinagi na itai tatangi, mau mologira kara aqotugua tana Vale Tabu.

¹² Mi tana migira na toga ni Israel ara tuturiga tugua na adimaiqira tana na vokina na molo-lakâ omea na Vale Tabu niqira vangalaka na sangavulunina turina niqira omea tsukatsuka, ma na uaeni, ma na oela na olive.

¹³ Mau viligira visana na mane kara reitugugira na voki girani: tugira nogo a Selemia na manetabu; ma Sadok aia e sasani loki tana rongona na Ketsa; ma Pedaia na Levite. Mau mologotoa a Hanan na dalena a Sakur ma na kukuana a Matania ke lia gaqira sasanga. Au

dona nogo laka e tugua kau norutugira na mane tugirani kara tu naudoua tu niqira aqo na tuvari omea vanigira gaqira aqokolu.

¹⁴ Migoe niqû God, ko padatugugira na omea sui girani inau au nauvania nimu Vale Tabu ma na gotoliana na aqona na samasama i laona.

¹⁵ Mi tana tagu ia, minau au morosigira goto na tinoni ni Juda ara tsogori rapasigira niqira vuana uaeni tana Dani na Sabat. Me visana ara lutsangigira niqira omea tsukatsuka, niqira kô na uaeni, ma na vuana uaeni, ma na vuana na gai mutsamutsa me danga goto na omea tavosi i gotuna niqira asi, mara adivanogira i Jerusalem. Minau au parovatavigira kakai kara tau goto tsabiria sa niqira omea tana Dani na Sabat.

¹⁶ Me visana mane ni Tire igira ara totu nogo i Jerusalem, ara adi tsetse me danga goto na omea tavosi agana na tsabiri vaniaqira na tinoni ni Israel tana Dani na Sabat.

¹⁷ Mau taimataqira igira na ida i laoqira na Tsiu mau tsaria, “!Kamu reia bâ na omea seko amu naua! Amu tau saikesa padalokia na Dani na Sabat, mamu naua me gini lia vaga moa ti na dani lê.

¹⁸ Miani saikesa nogo e vaga na omea ara naua igira na mumuamui i sau ti God e kedegira me toroutsania na verabau iani. !Me tagara! Migamu amu tamivanigira moa na tinoni kara sekolia babâ na Dani na Sabat, te e gini kore loki babâ God vanigita igita na Israel.”

¹⁹ Bâ, minau au moloketsana vanigira kara vongo kapusigira na matsapakapuna na verabau

tana su na aso tana ngulavi na bongi tsege,* ma kara tau goto sangavigira poi kalina ke su na aso tana Dani na Sabat. Mau mologira visana niq̄u mane kara totu pitugira na matsapakapu, ma kara matanigira na tinoni kara tau adiamai sa omea i laona na verabau tana Dani na Sabat.

²⁰ Me kesa se ruka moa kalina igira na mane ara tsabiri omea levolevo ara mai tana bongi tsege mara maturu tabana i tano na baravatu pituana kara sangavigira na matsapakapu tana matsaraka na Sabat.

²¹ Mau tû mau parovatavigira mau tsaria, “E tagara sa nimui rongona kamu mai pitu dani i tano. Kamu baligi. Me ti kau reia kamu tovogotoa na nauvaganana ia minau sauba kau tangoligamu.” Me tû tana tagu ia me bâ, mara tau goto visumai tana Dani na Sabat.

²² Mau ketsaligira na Levite kara suisui segeniq̄ira, ma kara ba mataligira na matsapakapu, rongona na Dani na Sabat ke lia na dani tabu manana.

Niq̄u God, ko padaau goto tana rongona na aq̄o iani inau au nauvanigo, mo ko galuveau tana nimu galuve vo oli.

²³ Mi tana tagu goto ia mau tsodovulagigotoa laka ara danga sosongo vidaq̄ira na mane na Tsiu ara taugalalo kolugira nogo na daki ni Asdod, mi Amon, mi Moab.

²⁴ Ma na turina popono na daleq̄ira ara gini goko tana goko ni Asdod, se visana tana goko

* **13:19 13:19** “na su na aso” Niq̄ira tsoko dani igira na Tsiu e tuturiga tana su na aso.

tavosi, mara tau saikesa dona kara gini goko nimami goko segeni igami.

²⁵ Mau taimataqira na mane girani, mau vealaginigira, mau ramitsigira, mau raqavutia na ivuqira. Mi muri mau ketsaligira kara gini vatsa na asana God laka igira se na daleqira kara tau goto taugalalo kolugira na tinoni ni veratavosi.

²⁶ Mau tsaria, “Igira nogo na daki ponotoba ara tubulaginia a Solomon na taovia tsapakae i sau me gini puka tana sasi. A Solomon e loki tsapakae liusigira bâ na taovia tsapakae tana vera sui. Maia God e galuve sosongolia me naua me lia na taovia tsapakae tana Israel popono, me tagara, maia e puka nomoa i laona na sasi vaga iani.

²⁷ ?Egua, amu padâ laka igami goto kami reinunu i konimui ma kami petsakoe mangana nida God tana taugalalo koluqira na daki ponotoba?”

²⁸ A Joiada aia na dalena a Eliasib na Mane Tabu Loki e tamivania kesa na dalena mane ke taugalalo kolua na dalena daki a Sanbalat ni Bet Horon. Minau au ketsalia a Joiada ke vanoligi tania i Jerusalem.

²⁹ Niqû God, ko padatugua laka e koegua igira na mane girani ara naqugasia na aqo manetabu, mara sekolia na taso igoe o naukolugira na manetabu ma na Levite.

³⁰ Mi tana mau tû, mau suigira na toga tania pipi sui na omea ni veratavosi e savunigira; mau votadoua niqira aqo igira na manetabu ma na Levite, rongona pipi vidaqira ke donaginia gana aqo ke naua.

³¹ Mau mologira visana kara adilake mai tana tagu titi gana na kodoputsa, migira na tinoni kara adimaigira goto na kesanina lakana niqira omea tsukatsuka, ma na kesanina vuana ara mada tana niqira gai mutsamutsa.

Kiki God, ko padatugugira sui na omea girani, mo ko tobadou vaniau.

Ghari Bible

Ghari: Ghari Bible (Bible with Deuterocanon)

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ghari

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 May 2025 from source files
dated 3 May 2025

eb379363-fbdd-532b-81c1-eb5fe7aa36a9